

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหากรณีการคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสจากความรุนแรงในครอบครัว ผู้เขียนใคร่ขอสรุปและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหากรณีดังกล่าว ดังต่อไปนี้

5.1 สรุป

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทุกสังคมประสบอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่สมัยโรมันสิทธิของชายหญิงไม่เท่าเทียมกันไม่ว่าทั้งในต่างประเทศและรวมถึงประเทศไทยด้วย ฐานะทางกฎหมายของภริยาเปรียบเสมือนเป็นทรัพย์สินของสามี ภริยาไม่มีกรรมสิทธิ์เกี่ยวกับทรัพย์สิน สามีลงโทษภริยาโดยการโบยตีได้ หรือแม้กระทั่งชายภริยาของตนเอง กฎหมายจึงเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงบริบทด้านวัฒนธรรมและจารีตประเพณีในสังคมอดีต แต่เมื่อกฎหมายดังกล่าวได้ยกเลิกไปแล้วด้วยเหตุที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ได้มีการยอมรับความเท่าเทียมระหว่างชายหญิงทั่วโลกได้ยอมรับถึงสิทธิมนุษยชนโดยไม่ถือว่าสามีและภริยาเป็นบุคคลเดียวกันอีก สามีไม่มีสิทธิลงโทษภริยาได้ ดังนั้น การทำร้ายร่างกาย จึงถือเป็นความผิดอาญา และละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยถือเป็นการกระทำรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การกระทำที่ไม่ถึงแก่เป็นความผิดอาญา เช่น การคุกคาม การรบกวน ส่วนการกระทำที่เป็นการทำร้ายร่างกายนั้น เช่น ตบ ตี ชก กระแทบ ช้อม หรือการกระทำประการอื่นๆ แม้กระทั่งการไม่ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีพถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวเช่นกัน

ปัญหาดังกล่าวเพิ่งได้รับความสนใจอย่างจริงจังเมื่อไม่นานมานี้สังคมได้ตระหนักว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวและสังคม มาตรการในการคุ้มครองคู่สมรสจากความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทยนั้น สถานะทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันไม่สามารถสนองตอบต่อปัญหาความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยที่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนแตกต่างจากการทำร้ายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันในการดำเนินคดีทางอาญาหรือ

ทางแพ่งแก่ผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวไม่อาจยับยั้งพฤติกรรมรุนแรง ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ได้อย่างมีประสิทธิภาพกลับก่อให้เกิดปัญหาไม่พึงประสงค์ตามมา เช่น ครอบครัวแตกแยกไม่มีผู้หาเลี้ยงครอบครัว แตกต่างจากมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองคู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น ประเทศอังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย โดยในต่างประเทศนั้นถือว่าการ กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา และใช้มาตรการคุ้มครองทางแพ่ง เพื่อเยียวยาแก้ไขและปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวซึ่งรวมถึงคู่สมรสด้วย โดยถือว่า ความผิดเดิมนั้นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ศาลจะแทรกแซงโดยออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนที่จะ ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อเหตุรุนแรงและให้อยู่ในความประสงค์ของผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีอาญา หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามคำสั่งคุ้มครองนั้นไม่ใช่แก่การกระทำที่เป็นการทำร้ายสาหัส หรือการทำ ทารุณหรือการกระทำซ้ำ สำหรับประเทศไทยใช้มาตรการทางแพ่งก็ต่อเมื่อมีการฟ้องคดีในศาลแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 53 ได้บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการ ปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม” กำหนดให้รัฐตระหนักและเห็นความสำคัญในการคุ้มครองบุคคลในครอบครัว จากความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จำต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุง กระบวนการยุติธรรมให้มีความเข้มแข็งเป็นสากลและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยเพื่อคุ้มครอง สวัสดิภาพคู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพในเชิง บริการ ทั้งนี้ เพื่อผลดีไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว อันเป็นแกนหลักของสังคมสืบไป

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้มีมาตรการคุ้มครอง สวัสดิภาพคู่สมรสจากความรุนแรงในครอบครัว โดยกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้มี อำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพความรุนแรงในครอบครัวแก่คู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ก่อน หรือแทน การฟ้องร้องทางแพ่งหรือการดำเนินคดีทางอาญา เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ที่ ได้รับความรุนแรงในครอบครัวเป็นผู้ตัดสินใจและควบคุมได้ด้วยตนเองก่อนที่จะดำเนินการตามกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากส่วนมากคู่สมรสไม่ต้องการให้สามีหรือภริยาที่ก่อความรุนแรงต้อง รับโทษหรือต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่ต้องการให้ยุติพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวและให้ ครอบครัวกลับมา มีความปกติสุขดังเดิม โดยกำหนดให้ผู้ที่ถูกกระทำรุนแรงหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใน ครอบครัวนั้นมีสิทธิร้องขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลด้วยตนเอง โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้ พิจารณาและออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ที่ถูกกระทำรุนแรง โดยสั่งห้ามผู้ก่อความรุนแรงให้ยุติ

พฤติกรรมรุนแรง หรือห้ามผู้ก่อความรุนแรงเข้าในเคหสถาน หรือกำหนดให้ผู้ก่อความรุนแรงเข้ารับการรักษาแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวเสีย น่าจะเป็นการสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่มีได้นิยมให้เกิดการหย่าร้างขึ้นในคู่สมรสที่อดทนไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว แต่ไม่ตัดสิทธิ์ที่จะดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อเหตุรุนแรง การร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องเปิดกว้างให้ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียรวมทั้งผู้รับมอบอำนาจมีสิทธิยื่นคำร้องขอได้เอง ไม่ควรจำกัดเฉพาะต้องผ่าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานชั้นต้นสอบสวนขอคุ้มครองสวัสดิภาพไม่ควรเข้มงวดในการรับฟังพยานหลักฐานเช่นในคดีอาญา คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องมีความยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าการคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสจากความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ควรจำกัดเฉพาะคู่สมรสที่ขอด้วยกฎหมายเท่านั้น

ส่วนด้านกระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรงควรทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ และเน้นกระบวนการทางสังคมก่อน เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ การสังคมสงเคราะห์หากยุติปัญหาได้โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเป็นการดียิ่งกว่า

อีกทั้งพิจารณาในแง่หลักสิทธิมนุษยชนพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสเป็นการกระทบถึงหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคลในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ อันต้องได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 53 วรรคแรก บัญญัติให้การรับรองเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัวต้องได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

อนึ่ง ผู้เขียนจึงเชื่อว่าหากกำหนดให้อำนาจแก่ศาลเยาวชนและครอบครัวออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่คู่สมรสผู้ที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว โดยผู้ถูกกระทำรุนแรงหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาล ก่อน หรือแทนการฟ้องร้องทางแพ่งหรือดำเนินคดีทางอาญาจะทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทยได้รับความคุ้มครองในระดับสูงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และตามหลักสิทธิมนุษยชน เท่าเทียมกับต่างประเทศที่เจริญแล้ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพความรุนแรงในครอบครัว ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวการทำร้ายระหว่างคู่สมรสสำหรับประเทศไทยดังต่อไปนี้

1. ด้านกฎหมาย โดยที่การทำร้ายระหว่างคู่สมรสเป็นการแก้ปัญหาสังคมและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน การแก้ปัญหาดังกล่าวหากใช้มาตรการทางอาญาด้วยวิธีร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องคดีอาญาต่อศาลซึ่งเป็นวิธีที่ผู้ถูกกระทำรุนแรงต้องเผชิญกับปัญหาในกระบวนการยุติธรรมหลายประการ วิธีการลงโทษทางอาญาหาได้ยุติพฤติกรรมรุนแรงไม่ โดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตหรือพฤติกรรมแปรปรวนกลับเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำผิด และสภาพความเป็นอยู่ของผู้เสียหายและบุตร ในนานาอารยประเทศต่างใช้มาตรการทางแพ่งโดยให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อยับยั้งพฤติกรรมรุนแรงของผู้กระทำผิด ในรายที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตหรือด้านบุคลิกภาพก็กำหนดเงื่อนไขให้ไปรับการบำบัดรักษาตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด ด้วยเหตุนี้ฝ่ายนิติบัญญัติควรตรากฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น

(1) ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวโดยให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่คู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและให้ครอบครัวทุกกลุ่มให้สอดคล้องกับมาตรา 53 วรรคหนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

(2) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 กำหนดให้การทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรสเป็นความผิดอันสมควรยอมความได้

(3) เพิ่มเติมความผิดฐาน คุกคาม และ รมกวนในประมวลกฎหมายอาญา

(4) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ให้ศาลเยาวชนมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว โดยเมื่อคู่สมรสที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลก่อน หรือแทนการ

ดำเนินคดีอาญาหรือฟ้องร้องทางแพ่ง เพื่อให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่คู่สมรสที่ถูกกระทำรุนแรง โดยศาลสามารถออกคำสั่งได้ดังต่อไปนี้

- (ก) คำสั่งให้ผู้ก่อความรุนแรงยุติพฤติกรรมรุนแรง
- (ข) คำสั่งห้ามรบกวนหรือคุกคามเป็นการทั่วไปหรือโดยเฉพาะ โดยกำหนดระยะเวลาแน่นอน
- (ค) คำสั่งจำกัดมิให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงเข้าเขตกำหนดซึ่งอาจรวมถึงที่อยู่อาศัย
- (ง) คำสั่งให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหากเป็นกรณีเจ็บป่วยทางจิตใจ

(จ) คำสั่งให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงออกจากที่อยู่อาศัย และออกคำสั่งให้คู่สมรสที่ได้รับ ความรุนแรงควรมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินต่อไป หรือออกคำสั่งห้ามให้เข้าไป หรืออยู่ในบ้านพักอาศัยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน

(ฉ) กำหนดให้คู่สมรสที่ก่อเหตุรุนแรงเป็นผู้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่คู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่ง

(ช) กำหนดให้ผู้ถูกระทำรุนแรงมีอำนาจดูแลบุตรชั่วคราว โดยไม่ตัดสิทธิอีก ฝ่ายที่จะเยี่ยมบุตรตามวันเวลาที่กำหนด

(ซ) ออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ มีการก่อเหตุรุนแรงอีก

(ฌ) ออกคำสั่งหรือมาตรการหรือเงื่อนไขอย่างใดๆตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อ บรรเทาความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้ที่ถูกระทำรุนแรงในครอบครัว

เมื่อมีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพกำหนดเป็นความผิดอาญามีโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท แล้วแต่กรณี และศาลมีอำนาจลงโทษผู้กระทำผิดได้ทันที อีกทั้งเมื่อศาลได้มีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสแล้วกำหนดให้ศาลมีหน้าที่แจ้งคำสั่งดังกล่าว แก่เจ้าพนักงานตำรวจท้องที่นั้นๆเพื่อในกรณีมีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้า จับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องมีหมายจับและให้นำตัวส่งต่อศาลเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ด้านบริหารจัดการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดส่วนหรือหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองและช่วยเหลือและดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวให้มีความชัดเจนและมีผู้รับผิดชอบในระดับสูง เช่น จัดหน่วยเฉพาะกิจทำงานองเดียวกับสถานีตำรวจของประเทศอังกฤษ สนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอ จัดทำระเบียบปฏิบัติงานหรือคู่มือที่ชัดเจน พัฒนารูปแบบและวิธีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคดีหรืออุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้โดยสะดวก และทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อสะดวกในการส่งต่อกรณีผู้ประสบเหตุรุนแรงหรือผู้ก่อความรุนแรง เพื่อให้รับบริการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จัดฝึกอบรมบุคลากรทั้งระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานต่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกัน ให้มีความรู้ความเข้าใจและเทคนิคต่างๆในการปฏิบัติงานอย่างทันท่วงที เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและสะดวกรวดเร็วในการประสานและปฏิบัติงานร่วมกันทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นระบบ

3. ด้านบุคลากรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจำต้องยุติและผู้ถูกกระทำรุนแรงต้องได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองทันที เจ้าหน้าที่ต้องตระหนักกว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นความปลอดภัยสาธารณะมิใช่เรื่องภายในครอบครัวหรือเรื่องส่วนตัวดังเช่นแต่ก่อน ทั้งต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติต้องมีความคล่องตัวและสามารถทำงานกับบุคคลอื่นอย่างเป็นทีมได้

4. ด้านหน่วยงานศาลยุติธรรม โดยที่การพิจารณาคดีการทำร้ายระหว่างคู่สมรสในคดีความรุนแรงในครอบครัวมีสภาพปัญหามากกว่าการรับฟังพยานหลักฐานอย่างเดียว ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวควรจะได้การอบรมเฉพาะด้าน โดยเฉพาะการออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อยุติและยับยั้งความรุนแรงในครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นอีก ศาลยุติธรรมจำเป็นต้องปรับปรุงหลายประการ เช่น ควรปรับปรุงวิธีพิจารณาไต่สวนคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพจำต้องมีขั้นตอนที่รวดเร็วในการออกคำสั่งคุ้มครอง สามารถบังคับและคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำต้องคัดเลือกและอบรมผู้พิพากษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ควรให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรส

ที่ได้รับ ความรุนแรงในครอบครัวน่าจะเหมาะสมกว่าศาลอื่นๆ เพราะปัญหาความรุนแรงมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคดีเยาวชนและคดีครอบครัว

5. ด้านหน่วยงานภาคเอกชน เช่น หน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและสตรี โดยเฉพาะสภาทนายความควรจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้แก่ทนายความในการว่าความคดีความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ทนายความสามารถว่าความและทำงานร่วมกับผู้ประกอบวิชาชีพด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ ตำรวจ อัยการ นักสังคมสงเคราะห์และผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นต้น รวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชนที่ทำงานด้านผู้หญิงและเด็กควรจะมีการอบรมและพัฒนาบุคลากร เช่นกัน

